ЎРТАЧИРЧИҚ ТУМАНЛАРОРО ИҚТИСОДИЙ СУДИНИНГ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Ўртачирчиқ тумани

2024 йил 14 март

Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий суди судья У.Суюнов раислигида, судья ёрдамчиси Ж.Ибрагимов котиблигида даъвогар - "ШОДМОН" фермер хўжалиги манфаатида Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг жавобгар - "АРК ВИКА" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан 148.704.727 сўм асосий қарз ва 2.914.569 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича иқтисодий ишни, даъвогар вакили – Р.Солиева (ишончнома асосида), Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили – Р.Абдуғаниев (ишончнома асосида), жавобгар вакили – А.Кабилов (ишончнома асосида), иштирокида "Бўка пахта тозалаш" АЖ биносида, очиқ сайёр суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниқлади:

Даъвогар "ШОДМОН" фермер хўжалиги манфаатида Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши, Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий судига даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар "АРК ВИКА" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан 148.704.727 сўм асосий қарз ва 2.914.569 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мажлисида Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили иштирок этиб, даъво талабларини тўлиқ қаноатлантириб беришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили жавобгар томонидан суд мажлиси кунига қадар ҳам тўлов амалга оширилмаганлигини баён ҳилиб, даъво талабларини тўлиқ ҳаноатлантириб беришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили даъво талабидаги асосий қарздорлик суммасига эътироз билдирмади ва тўлаб беришини маълум қилиб, бугунги кунда жамиятнинг молиявй аҳволи яҳши эмаслигини билдириб, пеня суммасини камайтириб беришни сўради.

Суд ишда иштирок этган шахслар вакиллари тушунтиришларини тинглаб, ишдаги мавжуд хужжатлар билан танишиб, қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантиришни, ишни кўриш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 8 ва 234-моддаларига, асосан мажбуриятлар

шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади. Мазкур холатда тарафларнинг мажбуриятлари контрактация шартномасидан келиб чиққан.

ФКнинг 465-моддасида контрактация шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Иш хужжатларидан аниқланишича, 2023 йил 11 март куни тарафлар ўртасида пахта хом ашёсини етиштириш ҳамда харид қилиш бўйича 242-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Хўжалик" 16,48 гектар ер майдонидан 50,4 тонна пахта хом ашёсини "Буюртмачи" га етказиб бериш, "Буюртмачи" эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Шартнома шартларидан келиб чиқиб, даъвогар томонидан тегишли ҳисоб-фактураларга асосан жавобгарга пахта хом ашёси етказиб берилган.

Бироқ, жавобгар ўзининг шартномавий мажбуриятларини лозим даражада бажармасдан етказиб берилган пахта хом ашёси ҳақини тўлиқ тўлаб бермаган. Натижада жавобгарнинг даъвогар олдидаги қарздорлиги 148.704.727 сўмни ташкил этган.

Ушбу қарздорликни тўлаш ҳақидаги талабнома жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

ФКнинг 236-моддасига асосан, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Даъвогар вакилининг суд мажлисида берган тушунтиришлари ва ўз важларини тасдиқлаш учун судга тақдим этган хужжатларга кўра суд даъво талабининг асосий қарз ундириш қисмини асосли деб ҳисоблайди ва уни қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар ўзининг даъво талабида жавобгардан шартноманинг 5.3-бандига асосан 2.914.569 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

ФКнинг 333-моддасига асосан, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги №163-сонли ҳарорининг 2-бандида шартномада жарима ёки пеня шаклида белгиланадиган неустойка тарафлар томонидан ҳабул ҳилинган мажбуриятларнинг

бири бажарилишини усулларидан хисобланиши, таъминлаш неустойкани ундириш тўғрисидаги даъволарни ҳал қилишда неустойка миқдорининг қонун талабларига мувофиқ хисобланганлиги, унинг асослилиги, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги каби холатларни хар томонлама ва чуқур мухокама қилиб, талаб қилинган неустойканинг адолатли микдорини белгилашлари шартлиги тўғрисида тушунтириш берилган.Ушбу ҳолатда, суд шартномаларнинг шартларига кўра, топширилган махсулотлар учун жавобгар томонидан ўз вақтида оширилмаганлиги сабабли, даъвогарнинг амалга аризасидаги жавобгар хисобидан пеня ундириш талабини асосли деб хисоблайди.

Ушбу ҳолатда, суд шартноманинг шартларига кўра, топширилган маҳсулотлар учун жавобгар томонидан ўз ваҳтида ва тўлиҳ тўловлар амалга оширилмаганлиги сабабли, даъвогарнинг даъво аризасидаги жавобгар ҳисобидан пеня ундириш талабини асосли деб ҳисоблайди.

Бирок, Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик қонун хужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги №163-сонли қарорининг Ўзбекистон Республикаси 4-бандида. Фуқаролик кодексининг 326-моддасида агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли эканлиги, бунда мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий ахволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши кераклиги, суд алохида холларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини хисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш хуқуқига эга эканлиги назарда тутилган. Бунда неустойканинг энг кам миқдори Фуқаролик кодексининг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар миқдоридан бўлмаслиги лозимлигини эътиборга кам олиб, жавобгардан ундирилиши талаб килинган суммасини пеня камайтиришни, яъни 500.000 сўм миқдорида қаноатлантиришни лозим деб хисоблайди.

ИПКнинг 118-моддасига асосан, даъвогар тўлашдан белгиланган тартибда озод қилинган давлат божи, агар жавобгар бож тўлашдан озод қилинмаган бўлса, қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда жавобгардан республика бюджети даромадига ундирилади. Агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонун ҳужжатларида белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Қайд этилганларга кўра, суд даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантиришни, суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси ФКнинг 8, 234, 236, 333, 465-моддалари, ИПКнинг 118, 176-179, 186-моддаларини қўллаб, суд

қарор қилади:

Даъвогарнинг даъво талаблари қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "APK BUKA" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан даъвогар "ШОДМОН" фермер хўжалиги фойдасига 148.704.727 сўм асосий ҳарз, 500.000 сўм пеня ва 34.000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъво талабларининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар "APK BUKA" масъулияти чекланган ҳисобидан Республика бюджетига 3.032.386,00 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори бир ой муддат ўтгач қонуний кучга кириши қайд этилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳарорига нисбатан ҳонунда белгиланган муддатда ушбу суд орҳали Тошкент вилоят судига тегишли тартибда шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Раислик қилувчи, судья

У.Суюнов

